

В. О. Шведун,
д. держ. упр., професор, завідувач кафедри економіки та публічного управління,
Національний аерокосмічний університет "Харківський авіаційний інститут"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5470-8288>
О. С. Попов,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та публічного управління,
Національний аерокосмічний університет "Харківський авіаційний інститут"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0358-2419>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.21.291

ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

V. Shvedun,
Doctor of Science in Public Administration, Full Professor, Head of the Department of Economics
and Public Administration, National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"
O. Popov,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics
and Public Administration, National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"

CURRENT STATUS AND TRENDS OF DEVELOPMENT OF THE STATE INFORMATION POLICY IN UKRAINE

У статті здійснено аналіз і оцінку особливостей поточного стану та тенденцій розвитку державної інформаційної політики в Україні. Зокрема, виокремлено види державної інформаційної політики; визначено предмет інформаційної політики держави; виявлено ознаки групування окремих проявів державної інформаційної політики.

Підкреслено, що, якщо держава дійсно зацікавлена у своєму розвитку, то вона має досить активно займатися інформаційною політикою і ретельно вибудовувати свої відносини з громадянським суспільством, насамперед, з політичними партіями, бізнесом та іншими учасниками політичного процесу.

Показано, що предметом інформаційної політики держави виступають: тенденції, закономірності розвитку інформаційної сфери, суспільних інформаційних відносин, інформаційних процесів, методи аналізу і прогнозу їх розвитку; виявлення ефекту і механізмів впливу засобів масової інформації та масової комунікації на масову свідомість, громадянське суспільство і державу.

Зазначено, що громадяни повинні мати можливість отримувати інформацію про діяльність державних структур, якщо, звичайно, мова йде про сформоване громадянське суспільство, яке являє собою високорозвинену спільність людей, що володіє суверенним правом на життєдіяльність, є самокерованою системою і здійснює контроль над державою.

Відмічено, що інформаційна політика суб'єкта, який реалізує її в умовах глобалізації, повинна здійснюватися з урахуванням того, що, діючи в зоні його активності, вона актуалізує не тільки інтереси, наявні в геополітичному просторі існування цього суб'єкта, але й інтереси, що перетинаються з інтересами значної кількості суб'єктів глобального світу.

Визначено, що учасники політичного процесу при здійсненні інформаційної політики держави переслідують різні цілі, але держава завжди має прагнути вибудовувати конструктивний діалог з громадянським суспільством і прозоро інформувати громадян про свою поточну діяльність.

The paper analyzes and assesses the features of the current state and trends of development of the state information policy in Ukraine. In particular, the types of state information policy are allocated; the subject of information policy of the state is defined; the signs of grouping of certain manifestations of state information policy are identified.

It is emphasized that if the state is really interested in its development, then it should be quite actively engaged in information policy and should carefully build its relations with civil society, primarily with political parties, business and other participants in the political process.

It is shown that the subject of information policy of the state are the following: trends, patterns of development of the information sphere, public information relations, information processes, methods of analysis and forecast of their development; identifying the effect and mechanisms of influence of mass media and mass communication on mass consciousness, civil society and the state.

It is specified that citizens should be able to receive information about the activities of state structures, if, of course, we are talking about an established civil society, which is a highly developed community of people who have a sovereign right to life, are a self-governing system and exercise control over the state.

It is noted that the information policy of the subject implementing it in the context of globalization should be carried out taking into account the fact that, acting in the zone of its activity, it actualizes not only the interests existing in the geopolitical space of this subject, but also the interests of a significant number of subjects of the global world.

It is determined that the participants of the political process in the implementation of the information policy of the state pursue different goals, but the state should always strive to build a constructive dialogue with civil society and transparently inform citizens about their current activities.

*Ключові слова: держава, інформаційна політика, засоби масової інформації, масові комунікації.
Key words: state, information policy, mass media, mass communications.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Реалізація інформаційної політики є об'єктивно необхідною для будь-якої демократичної держави, тому що максимальна відкритість для громадян — це один із принципів демократії. При цьому особлива відповідальність лежить на органах державної влади тих чи інших країн, які реалізують інформаційну політику.

Діалог держави і суспільства має здійснюватися на постійній основі, в якості якої і виступає державна інформаційна політика. Діяльність державних структур щодо налагодження конструктивного діалогу з громадськістю потрібно тільки вітати і передбачати для цих цілей необхідну фінансову допомо-

гу. Вищезазначене обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Деякі дослідники [3; 4; 5] вважають, що не варто дивуватися боротьбі державних структур за право впливати на інформаційну політику державних засобів масової інформації. Звичайно, що боротьба різних гілок влади за державні ЗМІ є природною. Держава і державні структури засоби масової інформації безпосередньо цікавлять не як підприємства, що приносять прибуток, хоча, зрештою, все зводиться саме до цього, а як інструмент впливу на громадськість. Боротьба між владними структурами ведеться в першу чергу не за право контролювати фінансові потоки засобів масової інформації, а за контроль над інформаційною політикою. Держава

і державні структури можуть цілодобово інформувати про свою діяльність населення без допомоги посередників, у якості яких виступають засоби масової інформації. Система, при якій громадяни і держава спілкуються безпосередньо, є взаємовигідною, так як люди будуть отримувати інформацію у чистому вигляді без коментарів журналістів. Проте недостатньо уваги приділяється порівняльній характеристиці поточного стану та тенденцій розвитку державної інформаційної політики.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою роботи є аналіз і оцінка особливостей поточного стану та тенденцій розвитку державної інформаційної політики в Україні.

Для досягнення поставленої мети в роботі пропонується поставити та вирішити такі завдання:

- виокремити види державної інформаційної політики;
- визначити предмет інформаційної політики держави;
- виявити ознаки групування окремих проявів державної інформаційної політики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В залежності від її спрямованості на вирішення внутрішніх чи зовнішніх проблем розрізняються наступні види державної інформаційної політики:

— внутрішня політика — політика, покликана регулювати відносини всередині її провідної соціальної складової (особистість, мала або велика соціальна група, народ) або інституційної складової (держава і державні об'єднання, громадянське суспільство і суспільні об'єднання) суб'єкта;

— зовнішня політика — політика, покликана регулювати відносини суб'єкта, що її здійснює, з більш загальними або іншими суб'єктами, включаючи, наприклад, відносини між національною елітою і нацією в цілому, державою і її конкретними інститутами, з одного боку, а також громадянським суспільством і його інститутами, — з іншого [2; 3].

Зокрема, громадяни повинні мати можливість отримувати інформацію про діяльність державних структур, якщо, звичайно, мова йде про сформоване громадянське суспільство, яке являє собою високорозвинену спільність людей, що володіє суверенним правом на життєдіяльність, є самокерованою системою і здійснює контроль над державою. Специфічними соціально-політичними рисами громадянського суспільства, в порівнянні з догромадянським, виступають такі:

- діяльність вільних асоціацій, соціальних інститутів, соціальних рухів тощо;
- реалізація прав і свобод особистості, її недоторканність і безпека;
- самостійність суб'єктів господарювання при функціонуванні різних форм власності.

Що ж до об'єднуючих принципів громадянського суспільства, то основними з них є самоврядування і справедливність [2; 4].

Якщо держава дійсно зацікавлена у своєму розвитку, то вона має досить активно займатися інформаційною політикою і ретельно вибудовувати свої відносини з громадянським суспільством, насамперед, з політичними партіями, бізнесом та іншими учасниками політичного процесу. Адже інформаційна політика держави, в кінцевому рахунку, є не що інше, як діяльність різних політичних сил, яка пов'язана з поширенням масової інформації, що задовольняє потреби держави і громадянського суспільства. Саме у взаємовідносинах держави і громадянських об'єднань проявляється демократизм суспільства. Виникнення, за ініціативою громадян, недержавних об'єднань свідчить про рівень розвитку в даній країні демократії та демократичних інститутів. Особливе значення має правове закріплення взаємовідносин громадянських об'єднань і держави. Громадяни та громадські об'єднання — неодмінні учасники всіх політичних кампаній, і першочергове завдання інформаційної політики держави під час таких акцій — забезпечити плюралізм думок [3; 5].

Все вищевикладене дозволяє дати розгорнуте визначення самої інформаційної політики держави, яка, являє собою сукупність цілей, що відображають національні інтереси в інформаційній сфері, стратегію, тактику, завдання державного управління, управлінські рішення і методи їх реалізації, що розробляються і реалізуються державною владою для регулювання й удосконалення як власне процесів інформаційної взаємодії в суспільно-політичній та соціально-економічній сферах життєдіяльності суспільства і держави, так і процесів забезпечення такої взаємодії.

У відповідності з цим, предметом інформаційної політики держави виступають:

- тенденції, закономірності розвитку інформаційної сфери, суспільних інформаційних відносин, інформаційних процесів, методи аналізу і прогнозу їх розвитку;
- виявлення ефекту і механізмів впливу засобів масової інформації та масової комунікації на масову свідомість, громадянське суспільство і державу [1; 6; 7].

У продовження аналізу інформаційної політики держави необхідно виділити родові ознаки групування її конкретних проявів і відповідні їм форми. При цьому групування конкретних проявів інформаційної політики держави і відповідних їм форм розрізняється за наступними підставами (ознаками) [1; 2].

1. Суб'єктний зміст інформаційної політики держави — ознака, що слугує підставою для об'єднання видів і форм інформаційної політики в залежності від того, хто є її суб'єктом і, відповідно, чиї інтереси отримують в ній своє пріоритетне відображення:

- міжнародна, державна;
- партійна, лобістська;
- національна, класова, елітарна тощо інформаційна політика.

2. Часовий вимір інформаційної політики держави — ознака, що слугує підставою для об'єднання видів і форм інформаційної політики в залежності від часу і тривалості протікання політичного процесу і зосеред-

жених в даному часовому відрізку завдань і цілей інформаційної політики:

- минула, теперішня і майбутня;
- оперативна, тактична і стратегічна інформаційна політика.

3. Територіально-просторовий вимір інформаційної політики держави — ознака, що слугує підставою для об'єднання видів і форм інформаційної політики залежно від територіально-просторової зони її поширення — локальна, субрегіональна, регіональна і глобальна інформаційна політика (масштаби останньої можуть бути як самими широкими — глобальними в прямому сенсі цього терміна, так і, в необхідних випадках, зужені, наприклад, до загальнонаціональної).

4. Спрямованість інформаційної політики держави щодо громадського прогресу — ознака, що слугує підставою для об'єднання видів і напрямів інформаційної політики у залежності від відповідності її змісту особливостям суспільного прогресу: реакційна, консервативна та прогресивна інформаційна політика.

5. Методи проведення інформаційної політики держави — ознака, що слугує підставою для об'єднання видів і форм інформаційної політики в залежності від способів її проведення: реформістська і радикалістська інформаційна політика [1; 4].

Інформаційна політика держави містить у собі дві складові, а саме техніко-технологічну та гуманітарну. Зокрема, техніко-технологічна складова пов'язана з:

- вирішенням завдань інформатизації суспільства;
- розвитком і впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій;
- створенням конкурентоспроможної інформаційно-технологічної інфраструктури.

Гуманітарна складова інформаційної політики включає в себе поняття, зміст, якість інформації та вплив інформаційної політики держави на політичні, духовні і соціальні процеси в суспільстві. Відповідно, правомірно виділити гуманітарну складову інформаційної політики як визначальну [2; 3].

Інформаційна політика суб'єкта, який реалізує її в умовах глобалізації, повинна здійснюватися з урахуванням того, що, діючи в зоні його активності, вона актуалізує не тільки інтереси, наявні в геополітичному просторі існування цього суб'єкта, але й інтереси, що перетинаються з інтересами значної кількості суб'єктів глобального світу. Саме в такий спосіб, перебуваючи у тісному зв'язку з динамічною глобалізацією, інформація виступає як один з найважливіших напрямів технічного прогресу, в тому числі у сфері управління й інформаційного забезпечення [2; 5].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, учасники політичного процесу при здійсненні інформаційної політики держави переслідують різні цілі, але держава завжди має прагнути вбудовувати конструктивний діалог з громадянським суспільством і прозоро інформувати громадян про свою поточну діяльність. Інформація починає грати все більшу роль в управлінні суспільством і всіма життєво важливими сферами держави. В процесі побудови

інформаційного суспільства зростає значення відкритості інформації для громадян. Разом з тим, сама інформація стає невід'ємним атрибутом соціального управління в цілому, а інформаційне управління стає частиною інформаційного суспільства. При цьому слід мати на увазі, що мова йде про глобальне інформаційне суспільство, в яке повинен входити весь світ (всі країни), тобто про інформатизацію всього світу і необхідність повного інформаційного забезпечення органів державної влади.

Література:

1. Ситник Г. П., Клименко Н. Г., Гореліков І. О. Державна політика забезпечення інформаційної безпеки та кібербезпеки, як її складової: проблеми та шляхи їх вирішення. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2024_5_6.

2. Семенець-Орлова І., Клочко А., Амро Т. Публічне управління у сфері інформаційної безпеки для забезпечення розвитку демократії в Україні (контекст воєнного стану). Публічне урядування. 2024. № 5 (33). С. 73—82.

3. Сердюк І. А. Підходи публічного управління до інформаційної безпеки особистості. Публічне урядування. 2022. № 3 (31). С. 53—59.

4. Сілаєв В., Горінов П. Політика інформаційної безпеки в умовах цифрової трансформації України: виклики та шляхи попередження. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2024. № 3 (75). С. 81—87.

5. Ясінська А. Інформаційна безпека підприємства: концептуальні засади ефективного захисту інформації. Економіка та суспільство. 2023. № 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-118>.

References:

1. Semenets-Orlova, I., Klochko, A. and Amro, T. (2024), "Public administration in the field of information security to ensure the development of democracy in Ukraine (the context of martial law)", *Publichne uriaduvannia*, vol. 5(33), pp. 73—82.

2. Serdiuk, I. A. (2022), "Public administration approaches to information security of the individual", *Publichne uriaduvannia*, vol. 3 (31), pp. 53—59.

3. Silaiev, V. and Horinov, P. (2024), "Information security policy in the context of digital transformation of Ukraine: challenges and ways of prevention", *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia*, vol. 3 (75), pp. 81—87.

4. Sytnyk, H. P., Klymenko, N. H. and Horielikov, I. O. (2024), "State policy of ensuring of information security and cybersecurity as its component: problems and ways to solve", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 5, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2024_5_6 (Accessed 10 Oct 2025).

5. Yasinska, A. (2023), "Enterprise information security: conceptual principles of effective information protection", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-118>.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2025 р.